

Riikka Nyman

HYLLYNLÄMMITTIMIÄ VAI KIERTÄVÄÄ KIRJALLISUUTTA

Narratiivinen lähestyminen kaunokirjallisuuden kokoelmatyöhön yleisissä kirjastoissa

HYLLYNLÄMMITTIMIÄ VAI KIERTÄVÄÄ KIRJALLISUUTTA

Narratiivinen lähestyminen kaunokirjallisuuden kokoelmatyöhön yleisissä kirjastoissa

Riikka Nyman
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Kirjasto- ja tietopalvelun
koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Riikka Nyman

Opinnäytetyön nimi: Hyllynlämmittämiä vai kiertävää kirjallisuutta: narratiivinen lähestyminen kaunokirjallisuuden kokoelmatyöhön yleisissä kirjastoissa

Työn ohjaaja: Pirjo Tuomi

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Syksy 2014

Sivumäärä: 39

Opinnäytetyössä tarkastellaan kirjaston kokoelmatyötä viiden kirjastoammattilaisilta kerätyn narratiivin, kirjoitelman, kautta. Opinnäytetyössä pyrittiin kysymään, minkälaisin kriteerein kaunokirjallisuutta yleisiin kirjastoihin hankitaan ja kokoelmista poistetaan. Opinnäytetyön tietoperusta rakentuu vastakkaisille kokoelmatyötä koskeville näkemyksille, joista keskeisimpinä esitellään seuraavat kokoelmanäkemykset: kokoelmakeskeinen, ultraliberalistinen sekä uusliberalistinen kokoelmanäkemykset. Tämän lisäksi opinnäytetyö esittelee kirjaston kokoelmatyöstä ja kokoelmien mittaamisesta käytyä nykykeskustelua. Tietoperustassa esitellään kirjallisen kaanonin muodostumista, sekä aineistovalinnan arvottamista.

Pyysin viittä kirjastoammattilaista kertomaan vapaamuotoisesti omista kaunokirjallisuuden hankinta- ja poistokriteereistään. Opinnäytetyö on tehty narratiivista menetelmää hyödyntäen siten, että saatu aineisto on analysoitu niissä esiintyviä yhteisiä ja yleisiä teemoja etsien. Kirjoitelmat, narratiivit, kulkevat myös pitkin opinnäytetyötä kommentoimassa tietoperustaa, sekä kokoelmatyötä koskevaa nykydiskurssia. Koko opinnäytetyön voisi katsoa olevan uusi narratiivi tai eräänlainen puheenvuoro, jossa erilaiset narratiiviset tekstikatkelmat kommentoivat toisiaan.

Aineistoa analysoitaessa ja kokoelmadiskurssia seurattessani huomasin, että kirjaston tehtävä on sidoksissa kokoelmiin, eikä kokoelmatyötä voi tehdä ottamatta huomioon kirjaston tehtävää. Merkittävimmät teemat, jotka nousivat aineistosta esille, olivat hankintakriteerien osalta määräraha- ja kysyntäteemat. Informanttien mukaan hankintoihin vaikuttavat eniten määrärahat ja kysyntä. Poistoja koskeva teemoittelu osoitti, että merkittävimminä poistoihin vaikuttavina tekijöinä informantit näkivät teoksen kunnan ja kierron.

Poistoihin liittyvissä osuuksissa informanttien kirjoitelmissa korostuivat myös arvottamiseen liittyvät teemat. Aineiston perusteella voi olettaa, että kirjastossa tapahtuu sanataiteelliseen merkittävyyteen ja kulttuuriseen merkittävyyteen perustuvaa arvottamista.

Yhteenvedon saamistani kirjoitelmista voisi päätellä, että asiakaslähtöisyys on ensisijaista aineiston hankinnassa, mutta aineistoa poistettaessa pohditaan myös kirjaston säilytystehtävää sekä kirjaston tehtävää kirjallisen kaanonin ylläpitäjänä.

Opinnäytetyön tilaajana toimi Suomen kirjastoseuran fiktioyhmä.

Asiasanat: kokoelmatyö, narratiivinen tutkimus, aineistonvalinta, kaunokirjallisuus, yleiset kirjastot

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Author: Riikka Nyman

Title of thesis: Circulating or non-circulating: a narrative analysis on collection work in public libraries

Supervisor(s): Pirjo Tuomi

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2014 Number of pages: 39

This thesis examines the collection work performed in public libraries by means of analyzing media discourse on the subject as well as the five narratives collected, and by presenting opposite theoretical views apparent in the material.

The narratives concern the types of fiction purchased and removed from collections and the reasons behind these decisions. The thesis presents opposite theories on collection work, and the dialog between the theories reflect the question on library's purpose: is the function of the library to educate and culture its customers or rather offer books they want to consume. These theoretical questions prove important when considering libraries' practical collection work. However, this discourse also shows that it is problematic to measure a collection's successful composition.

The method used in this thesis is narrative inquiry. One could also state that the whole thesis could be viewed as a new narrative of its own – and taking part on the discourse on collection work's state. The narratives collected from librarians are analyzed according to the main themes that can be found. Common themes indicate that budget and customers' demand are dominating factors in public libraries' collection purchases. In turn, it seems that the condition of the book and its minimal loaning are the main reasons for removing material from public libraries.

One important theme found in the study was that the purpose of library as an institution is bound to the conventions of collection work. Another discovery was that fiction is evaluated by librarians based on its artistic and cultural substance.

Keywords: Collection work, narrative analysis, public library, fiction

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	AINEISTO JA KÄYTETYT MENETELMÄT	7
2.1	Aineisto	7
2.2	Narratiivinen menetelmä.....	8
3	KAUNOKIRJALLISUUS KIRJASTOISSA	11
3.1	Kokoelmalähtöinen näkemys vastauksena kirjallisuusinstituution tarpeisiin	11
3.2	Eri instituutiot kirjallisen kaanonin rakentajina ja kirjaston rooli	13
3.2.1	Kaanonin määritelmät kirjallisuussosiologien ja formalistien näkökulmasta.....	14
4	VALINTA JA KOKOELMA	16
4.2	Sivistys vai uusliberalismi?.....	20
4.3	Lainausluvut vai sivistystehtävä? – Aineistovalinnan diskurssia.....	22
5	NARRATIIVIT JA NIIDEN ANALYSOINTI	24
5.1	Hankinta – mitä hankitaan ja miksi?	25
5.2	Poistot – mitä poistetaan ja miksi?	28
5.3	Johtopäätökset.....	31
6	POHDINTA	33
	LÄHTEET	36

1 JOHDANTO

Kirjasto avasi ikkunat, tarjosi happea, ruokki ja juotti minut siinä vaiheessa, kun en itse edes oikein ymmärtänyt olevani sellaisen tarpeessa. Tuo kaikki tapahtui vapaaehtoisesti, kiireettä ja tyrkyttämättä – ja siinä piilee mielestäni kirjaston arvo ja voima. Se on niitä harvoja paikkoja, jossa ihmisellä on täysi vapaus etsiä, löytää ja valita. (Lintunen 2012, viitattu 23.11.2014).

...maksulliset kirjastokortit ja käyttäjämaksut ovat vääjäämätön kehitys. Tulemme kaikesti näkemään lastenosastoilla Angry Birds -nurkkia, joista voi ostaa Angry Birds -kamaa. Kirjastojen johto ja kirjojen hankinta ulkoistetaan, koska kirjaston on oltava tehokas. Kirjastosta tulee kirjastopalvelukauppa, joka tarjoaa sitä, mikä myy. (Kaaro 2014, viitattu 23.11.2014).

Kirjastojen tehtävä ja arvo ovat sidoksissa kokoelmiin. Edellä siteerattu kirjailija Maritta Lintunen näkee nuoruutensa kirjaston hengenravinnon tarjoajana, paikkana, jossa valinnan vapaus korostui. Helsingin Sanomien tiedekolumnisti Jani Kaaro puolestaan välittää uusliberalistista kuvaa kirjastosta, joka ei enää olisikaan kirjasto.

Opinnäytetyö rakentuu erilaisista aineistoista: informanteilta kerätyistä narratiiveista, julkisuudessa ja alan foorumeilla käydystä kirjastodiskurssista sekä tietopohjaisesta taustamateriaalista. Lopputuloksena on tämä opinnäytetyö, eräänlainen puheenvuoro, joka osaltaan osallistuu kirjaston kokoelmakeskusteluun. Kuten sisällysluettelosta on havaittavissa, opinnäytetyö rakentuu vastakkaisille näkemyksille, joista esittelen vastapareina kokoelmalähtöisen näkemyksen, sekä ultraliberalistisen näkökulman, myöhemmin otan esiin kokoelmalähtöisen ajattelutavan törmäyskurssin uusliberalistisen trendin kanssa. Lyhyesti sanottuna tämä opinnäytetyö rakentuu tällaisille dikotomioille ja diskurssille.

Empiirisellä tasolla tässä opinnäytetyössä tarkastellaan sitä, mitä kaunokirjallisuutta yleisiin kirjastoihin hankitaan ja miksi, sekä sitä, mitä poistetaan ja miksi. Kokoelmatyöstä vastaavat kirjastoammattilaiset ovat lähettäneet minulle vapaamuotoisia narratiiveja, kirjoitelmia. Pysin tässä työssä paitsi tarkastelemaan hankintojen ja poistojen perusteita, myös selvittämään, onko narratiiveista nähtävissä kokonaisvaltaisempaa näkemystä kirjaston tehtävästä sekä kokoelman tehtävästä – siis käsityksiä siitä, millainen hyvä kokoelma on ja ketä tai mitä se palvelee. Opinnäytetyön tilaajana toimi Suomen kirjastoseuran fiktioyhmä.

2 AINEISTO JA KÄYTETYT MENETELMÄT

2.1 Aineisto

Opinnäytetyössäni lähestyin useaa eri kirjastoa pyytäen kokoelmatyöstä vastaavia osallistumaan vapaamuotoisella kirjoitelmalla, jonka aiheen annoin. Aiheena oli ”mitä kaunokirjallisuuden hankintoja ja poistoja tehtäessä on otettava huomioon”. En halunnut rajata informanttien vapaata tekstintuottoa kysymyksiin tai esittää saamistani kirjoitelmista jatko- tai tarkentavia kysymyksiä, jotta en olisi johdatellut informantteja. Kerroin tutkimuskysymykseni olevan sen, mitä kaunokirjallisuutta hankitaan ja miksi, sekä mitä vastaavasti poistetaan ja miksi.

Aloittaessani opinnäytetyötä mielenkiintoni kohdistui seuraaviin kysymyksiin:

- onko **sanataiteellisella merkittävydellä** painoarvoa kaunokirjallisuuden hankinnoissa ja poistoissa,
- millaisena kirjastoammattilaiset näkevät hyvän kokoelman,
- mitkä ovat hyvän kokoelman tehtävät ja keitä tai mitä se palvelee,
- sekä laajemmin, **mikä on kirjaston asema** vallitsevan kirjallisen kaanonin vahvistajana, ylläpitäjänä tai jopa sen muuttajana.
- Myös kirjastoammattilaisten ammattitaito ja kokoelmanäkemykset olivat opinnäytetyötä aloittaessani mielenkiintoni kohteina.

Kuitenkaan en esittänyt näitä kysymyksiä informanteille, sillä tahdoin saada kirjastoammattilaisten näkemyksiä ja omia arviointeja niistä seikoista, joita he kokevat työssään merkittäviksi. Narratiivisessa menetelmässä ongelmaksi saattaa nimittäin muodostua liiallinen ohjailu ja valikointi aineistonkeruussa ja ”epätäydellisten” (ei-tarinamuotoisten) tarinoiden sivuuttaminen (Hänninen 2009, viitattu 6.10.2014).

Otin yhteyttä kahteentoista kirjastoammattilaiseen, joista viisi lähetti kirjoitelmansa minulle. Korostin informanteille täyttä vapautta tekstin tuottamisessa, sillä tavoitteenani oli kerätä aineistoa, josta kirjastoammattilaisten omat arvot ja merkityksenannot kävisivät ilmi.

2.2 Narratiivinen menetelmä

Opinnäytetyössä on käytetty narratiivista menetelmää aineiston analyysissä. Narratiivi voidaan suomentaa vapaasti kertomukseksi (vrt. *narrare*, *narrative*). Kerronnallinen tutkimus kohdistuu kertomuksiin, jollaisia voivat olla ”elämäkerta, anekdootti, lehtijuttu, sarjakuva, tai haastattelusta tai ryhmäkeskustelusta nouseva muistelu” (Hyvärinen 2014, viitattu 6.10.2014). Toisin sanoen kerronnallisuutta on nähtävissä useassa eri tavassa viestiä. Narratiivinen tutkimus on monialaista; tarinallisuus on läsnä kertomuksissa, teorioissa ja kokemuksissa – elämä voidaan nähdä tarinana (Hänninen 2000, 19). Tarina (*narrative*) käsitteenä voi viitata kaunokirjallisuuteen, siltä muotonsa lainanneisiin kerronnan muotoihin, suullisesti kerrottuun tarinaan, ajattelumuotoihin, sekä elävän elämän episodeihin (Hänninen 2000, 19).

Tarinallinen **tutkimus** voidaan nähdä ”keskusteluverkostona”, sen sijaan että se olisi teoreettisesti ja metodisesti tiukkaan rajattu tapa tuottaa tieteellistä tekstiä (Hänninen 2000, 16). Tässä opinnäytetyössä informanttien lähettämät narratiivit ”keskustelevat” muun aineiston kanssa siten, että tuloksena olisi holistisessa mielessä uusi narratiivi; opinnäytetyö. Tieteellisen tekstin narratiivisuutta, tarinallisuutta, on käsitelty historian filosofiassa, sosiaalisen konstruktivismin perinteessä sekä filosofiassa: on todettu, että tieteellinen teksti on retorista sen sijaan, että se olisi totuuden kuvausta (Hänninen 2000, 17).

Pidän tärkeänä kirjastoammattilaisten kirjoitelmissa omia merkityksenantoja. Matti Hyvärisen mukaan merkittävintä kielitieteilijöiden William Labovin ja Joshua Waletzkyin mallissa on kertojan harjoittama arviointi (Hyvärinen 2006, viitattu 11.9.2014). Narratiivisen menetelmän käyttöä tässä opinnäytetyössä puoltaa siis se, että narratiivisessa menetelmässä keskeistä on kirjoittajan harjoittama arviointi. Tärkeää tämän opinnäytetyön kannalta on se, että kirjastoammattilaiset arvioivat itse omia tarkoitusperiään ja työtapojaan hankintoja ja poistoja tehtäessä. Narratiivisuus on läsnä sisäisinä reflektiivisinä tarinoina, kun tarvitaan merkityksenannon uudelleenpohdintaa (Hänninen 2000, 22).

Hyvärinen viittaa tekstissään Fludernikiin (Hyvärinen 2006, viitattu 11.9.2014) sanoen, että narratiivisen menetelmän mukaan ihminen tulkitsee toimintaansa kertomuksina, eli kirjastotyöntekijän **toiminnan** arviointi kertomuksen avulla on perusteltua. Kausaliteetti on merkittävä niin kertomuksissa kuin tässä tutkimuksessa: siis miksi tehdään niin kuin tehdään, syy- ja seuraussuhteet ovat tutkimuksessani keskeisiä.

Narratiivisen aineiston analyysissä voidaan erottaa kaksi eri menetelmää. Käytössä voi olla **narratiivinen** analyysi tai **narratiivien** analyysi. Narratiivinen analyysi on lähestymistavaltaan holistinen, kerrotun analyysissä kokonaisuuksia tutkiva menetelmä, kun taas narratiivien analyysissä painottuvat yksityiskohtia painottava lähestymistapa ja siinä analysoidaan kerrottua osissa (Tynkkynen 2014, viitattu 16.10.2014).

Aineistoa käsitellään narratiivisessa analyysissä muodostamalla tyypikertomuksia sekä juonentamalla; narratiivien analyysille puolestaan tyypillinen käsittelytapa on tematisointi. Tyypillinen tapa raportoida narratiivisessa tutkimuksessa on tuottaa uusi narratiivi, uudelleen kerrottu tarina (Tynkkynen 2014, viitattu 6.10.2014). Opinnäytetyössäni aineistoa käsitellään hakemalla saadusta narratiiveista toistuvia, yhteisiä teemoja. Lisäksi opinnäytetyön raportointitapa on tuottaa uusi narratiivi. Tätä opinnäytetyötä voi siis pitää eräänlaisena keskusteluforumina, jossa eri narratiivit ja muut puheenvuorot kommentoivat toisiaan.

Kertomus voidaan määritellä neljällä eri tavalla: rakennemääritelmän, retorisen määritelmän, kognitiivisen määritelmän sekä prototyypin määritelmän kautta. Rakennemääritelmän mukaan kertomukselle tyypillistä on se, että siitä voi tunnistaa tapahtuman, yleensä ainakin kaksi erillistä tapahtumaa. Retorisessa määritelmässä keskeistä on kerronnan vuorovaikutuksellisuus ja kognitiivisessa määritelmässä kertomus nähdään skeemana maailman jäsentämisessä. Prototyyppi puolestaan tarkoittaa sitä, että aineisto voi olla vain joiltain osin kerronnallista – kyseessä voi olla aineisto, jossa kertomuksen ja ei-kertomuksen raja on epäselvä (Hyvärinen 2014, viitattu 5.10.2014).

Tässä opinnäytetyössä kerätty aineisto voisi edustaa prototyypin määritelmän narratiivia, joka ei tiukassa mielessä ole kertomus – ts. kausaalis-kronologinen ja juonen sisältävä tarina. Aineistossa on tietysti määrin havaittavissa syy-seuraussuhteita kirjastoammattilaisten pohtiessa toimintansa tarkoituksia ja vaikuttimia.

Narratiiveja on myös selostavia, ei ainoastaan juonellisia, tällaisia narratiiveja kutsutaan kronikoiksi (Uotila 2011, 30). Tämän opinnäytetyön aineistoa voitaisiin pitää selostavina narratiiveina. Labovin ja Waletskyn mallin mukaan kertomus voidaan jakaa rakenteellisesti eri osiin, jotka ovat tiivistelmä (abstract), orientaatio, mutkistuva toiminta, arviointi (evaluation), tulos, lopetus (Hyväri-

nen 2006, viitattu 3.12.2014). Tämän opinnäytetyön aineiston selostavaa (ei-juonellista) narratiivia voitaneen tarkastella Labovin ja Waletsyn mallilla esimerkiksi seuraavalla tavalla:

Hankinnan lähtökohtana on myönnetyt vuotuiset määrärahat ja ko kirjaston asiakaskunta. Onko isompi kirjasto vai pieni lähikirjasto. Asiakaskunnan koostumus: onko enemmistö koululaisia, työikäisiä vai eläkeläisiä. **Abstrakti**

Hankintojen painotus sitä kautta. Tavallisesti kirjastossa käy asiakkaita vauvasta vaariin, mutta koska määrärahat ovat rajalliset, painotuksia hankintoihin tarvitaan. **Evaluatio**

Suurin osa hankinnoista kohdistuu aineistoon, mistä suurin osa lainaajista on kiinnostunut (tietyt kirjailijat, jännitys/rakkaus aikuisilla genrenä, tietentyypiset tietokirjat). Mietitään mikä "tavallista" asiakasta kiinnostaisi lainata. Eräs näkökulma on ajankohtaisuus: onko aihetta/kirjaa käsitelty tv:ssä, lehdissä. Sitten tulee asiakkailta hankintatoiveita. Niistä hankitaan sellaiset, joita voisi olettaa yleisissä kirjastoissa lainattavan eli mietitään, kuuluuko aineisto tieteellisten kirjastojen kokoelmiin, ovatko oppikirjoja (joitakin otetaan niistä) vai onko "yleisten kirjastojen aineistoa".

Orientaatio

Tietysti koko ajan joudutaan katsomaan, paljonko kirjasto joutuu aineistosta maksamaan (netto alennusten jälkeen). **Mutkistava toiminta**

Siksi kilpailutus on tärkeä, jotta saadaan mahdollisimman suuret alennukset ja toivottavasti kaikkien kustantajien aineistosta (siis myös pienemmät kustantajat). **Evaluatio**

(Poistetaan) Huonokuntoinen aineisto (kastuneet, likaiset, muuten loppuunluetut). Vanhentunut tietokirjallisuus. Aineisto mikä ei kierrä(Riippuu aineistosta säilytetäänkö siitä huolimatta esim. klassikot.) Mutta tuskin päästään valtakunnallisiin suosituksiin, paljonko uutta aineistoa pitäisi olla koko aineistosta (alle 5 vuotta vanhaa aineistoa). **Mutkistava toiminta, evaluatio**

Määrärahojen pitäisi kunnissa nousta todella paljon, että tähän päästäisiin. **Tulos ja päätäntä**

Edellisellä tarkastelulla pyritään tässä osoittamaan, että myös keräämälläni aineistolla on kertomuksen piirteitä, vaikkei saamani aineisto tiukan juonellisesti tai kronologisesti etenekään. Saamani aineistoa siis voidaan pitää narratiivisena, siinä mielessä että sitä on mahdollista analysoida Labovin ja Waletsyn mallilla ja se sisältää rakenteellisesti kertomuksena pidetyn tekstin osat.

3 KAUNOKIRJALLISUUS KIRJASTOISSA

Tässä luvussa käsitellään vastakkaisia kokoelmanäkemyksiä, joista ensimmäisenä kahtiajakona nähdään jako viihteeseen ja korkeakirjallisuuteen. Kirjastolaitoksen historiassa aineiston arvottaminen oli itsestäänselvyys, mutta nykyäänkin arvottamiselle on muun muassa internetin tietotulvan vuoksi tilaus.

Vaikka on huomattava, ettei jako viihteeseen ja taiteeseen enää päde, eikä nykytutkimus tällaista kahtiajakoa enää tunnusta, on kaanonilla merkittävä osuus kirjaston kokoelmatyössä. Kuitenkin kirjastolaitoksen aineiston arvottaminen juontaa juurensa sen kansansivistyksellisestä tehtävästä. Tässä luvussa esitelläänkin erilaisia aineiston arvottamiseen liittyviä näkökulmia.

3.1 Kokoelmalähtöinen näkemys vastauksena kirjallisuusinstituution tarpeisiin

Ennen 1960-lukua kirjaston kansansivistyksellinen tehtävä ja arvottava näkökohta aineistovalinnoissa olivat vallalla, etenkin kahtiajako viihteeseen ja taiteeseen (Saarti 1996, 22-23). Jako viihdekirjallisuuteen ja korkeakirjallisuuteen ei enää kuitenkaan päde, sillä massakulttuurin piirteitä näkyy kautta kirjallisuuden kentän – myös niin sanotussa korkeakirjallisuudessa (Saarti, 1996, 24).

Stereotypiasta, jossa kirjastoammattilainen arvottaa sisältöjä, pyritään pääsemään kirjastoalan sisäisissä mielikuvissa eroon (Laaksovirta 2000, 25.) Kuitenkin on todettu, että aineistojen arvottamiselle on nykypäivänä yhteiskunnallinen tilaus: Internetin tietomassoista olisi kyettävä seulomaan roska, ammattilaisten olisi kyettävä sanomaan, ”että tämä tieto, kulttuurituote, elokuva on hyvä ja tuo on huono”. Lisäksi on peräänkuulutettu ammattilaisilta kykyä jäsentää kulttuurituotteiden sisältöjä ja merkityksiä (Laaksovirta 2000, 25).

Opinnäytetyötä varten kerätty aineisto puhuu arvottavin konnotaatioin, mitä tulee poistokriteereihin. Informantit ovat yhtä mieltä siitä, että ”klassikot”, ”aikaa kestävä” teokset sekä ”perusteokset” on säilytettävä kokoelmissa: *Joitakin klassikoiksi luokiteltuja kirjoja ei poisteta, vaikka niitä ei juuri lainattaisikaan. Tämä onkin järkevää, sillä joku saattaa kysyä sitä klassikkoa, mutta 15 - 20 vuotta vanhaa tusinahöpöä ei kukaan kaipaa.* Laaksovirta edellä puhuu ammattilaisten kyvystä arvottaa

kulttuurituotteiden sisältöjä ja merkityksiä, mikä käy ilmi informanttien lähettämistä kirjoitelmista. Tällaista arvottamista sisällöllisin, toisin sanoen sanataiteellisin perusteluin, tapahtuu.

Arvottamisen taustat ovat syvällä kirjastolaitoksen kansansivistyksellisessä tehtävässä. Aineistovalinnan ongelmia on ratkottu elitistisesti (Mäkinen 2009, 394). Tästä esimerkkinä Mäkinen artikkelissa (2009, 394) käytetään professori Urpo Harvan toteamusta ”kirjastolaitoksesamme pyritäänkin todellisuudessa noudattamaan sitä periaatetta, että kirjastoihin on ostettava vain hyvää kirjallisuutta, vaikka suurin osa lukijakunnasta haluaisikin vain huonoa”. Mäkinen käyttää käsitettä ”kanoninen kirjallisuusnäkemys” kuvaamaan sitä, että 1960-luvun käsitystä hyvästä ja huonosta kirjallisuudesta sääтели kulttuurinen eliitti (Mäkinen 2009, 394).

Jorma Etto puolestaan kommentoi Urpo Harvan kirjallisuusvalintanäkemyksiä, toteamalla, että kirjastojen tulisi hankkia nimenomaan sitä, mitä käyttäjät tahtovat (Mäkinen 2009,395) – tätä näkemystä Mäkinen puolestaan nimittää ultraliberalistiseksi (Mäkinen 2009, 395). Ultraliberalistisen kysyntäperiaatteen vastapainona kuitenkin Etto puhui monipuolisuusperiaatteen puolesta. Tämä tarkoittaa sitä, että tarjonta vastaa kysyntää, mutta tarjonta on silti monipuolista (Mäkinen 2009, 395).

Pirjo Tuomi esittelee kokoelmälähtöisen näkökulman seuraavasti: jokaisella kirjalla on oikeus tulla luetuksi (Tuomi 2009, 33). Tämä kokoelmakeskeinen lähtökohta puoltaisi sitä, että kirjaston on vastattava asiakkaan tarpeisiin, mutta myös kirjallisuusinstituution tarpeisiin. Tämä kirjallisuusinstituution tarpeisiin vastaaminen näyttäytyy muun muassa kirjaston perustehtävänä nostaa esille vähälevikkistä kirjallisuutta. Tässä skenaariossa kirjasto ei voi tarjota ainoastaan sitä kirjallisuutta, joka kiertää aktiivisesti lainaan, vaan sen on palveltava kirjallisuuden kenttää laajemminkin, eli kuten Tuomi toteaa, ”hankinnat eivät voi perustua ainoastaan kysyntään” (Tuomi 2009, 35). Kysynnästä Tuomi kirjoittaa osuvasti, että toisin kuin kirjakaupoissa, joissa kysyntä kohdistuu ajankohtaiseen kirjallisuuteen, kirjaston tarjoama valikoima vastaa myös *menneeseen* kysyntään (Tuomi 2009, 36).

Kirjavalinnan historiassa myös merkittävää on kahtiajako maaseutujen sivutoimisten kirjastonhoitajien ja päätoimisten kirjastonhoitajien ammattitaidon välillä, kun kysymys on aineistovalinnasta. Mäkinen (2009, 408) siteeraa Kaarina Rantaa, joka arvotti kirjavalintoja seuraavasti: ” Nimenomaan maalaiskuntien sivutoimisten kirjastonhoitajien käytettävissä on vielä niin rajoitetut kirjallisuusmäärärahat, että niiden tuhlaaminen mitättömään kirjallisuuteen on yhteisten ja yleisten varo-

jen väärinkäyttöä”. Mäkisen (2009, 408) toimittamassa teoksessa Vieno Wigell kertoo mielipiteensä siitä, ettei maaseutujen kirjastoissa ollut edellytyksiä ”vaativaan kirjavalintatehtävään”. Tätä näkemystä Wigell perustelee sillä, että maaseutujen kirjavalinnoista vastaavilta puuttui kirjallisuuden tuntemus. Mäkisen mukaan päätoimiset kirjastonhoitajat puolestaan saivat valita itsenäisesti kirjallisuutta kirjastoihinsa (2009, 409).

3.2 Eri instituutiot kirjallisen kaanonin rakentajina ja kirjaston rooli

Kaanonista puhuttaessa on huomioitava, että Suomessa kaanonia on alettu kritisoida 1960-luvulla (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 50). Nykypäivänä vallitseva ”laaja tekstikäsitys”, joka tarkoittaa demokratian vaalimista ja nationalismiin purkamista, juontaa juurensa 60-luvun kirjallisuuskeskusteluun, porvarillisen ja vasemmistolaisen kulttuurihegemonian pelon taustaan (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 49).

Erilaiset instituutiot määrittelevät kulloisenkin vallalla olevan kirjallisuuskäsityksen – tällaisia ovat yliopistollisen kirjallisuusoppiaineen lisäksi kustantajat, kirjastot, kriitikot, sekä apuraha- ja palkintolautakunnat (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 13). Kuten Saartikin (1996, 24) toteaa, ettei jako viiheteeseen ja korkeakulttuuriin enää päde, niin myös Ahvenjärvi ja Kirstinä osoittavat, ettei nykypäivänä ero matalaan ja korkeaan kirjallisuuteen ole tunnustettu, sillä sitä ei enää nykytutkimuksessa pidetä merkittävänä. Ahvenjärvi ja Kirstinä puhuvatkin ”myöhäismodernista” ajasta, jota nyt elämme, jolloin ei ole enää yhtä vallitsevaa kirjallisuuskäsitystä, vaan että kaanoneita on useita: toimijat kuten opettajat, kustannustoimittajat, kirjastovirkailijat, kulttuuritoimittajat, kriitikot ja palkintolautakunnat määrittävät kaanoneita valinnoillaan (Ahvenjärvi & Kirstinä 2013, 14).

Pirjo Tuomi toteaa *Kirjojen keskellä* – teoksessaan, että kirjastojen kirjavalinnat heijastavat vallitsevaa kirjallista kaanonia. Tuomi kuitenkin esittää kysymyksen, voisiko kirjasto valinnoillaan kyseenalaistaa kulloistakin kirjallista kaanonia (Tuomi 2011, 90). Kulloinenkin vallitseva kirjallisuuskäsitys vaikuttaa kirjaston aineistovalintoihin, kuten Tuomi osoittaa kyselyssään kaunokirjallisuuden ja sen tuntemisen merkityksestä kirjastojen toiminnoissa (Tuomi 2011, 20): Tuomi havaitsi kaunokirjallisuuden tuntemuksen juontavan paitsi kirjallisuusopinnoista, myös *kokoelmatyöstä*. Tuomen mukaan aineiston valinnat, poisto ja asiasanoitus olivat toimintoja, jotka liittyivät kirjastoammattilaisen kaunokirjallisuuden tuntemiseen. Nämä edellä mainitut tehtävät edellyttivät Tuo-

men mukaan genretuntemusta, kustannuskentän tuntemusta, sekä kokonaista kirjallisuuden viestintäjärjestelmän tuntemista (Tuomi 2011, 56).

Tuomen mukaan kirjastoammattilaiset pitävät yllä kirjallisuudentuntemustaan seuraamalla tiedotusvälineistä kirjallisuusohjelmia, lukemalla lehtien kirjallisuuskritiikkejä ja osallistumalla kirjallisuustilaisuuksiin (Tuomi 2011, 41). Tämän lisäksi Tuomen kyselyyn vastanneet ilmoittivat kirjallisuudentuntemustaan lisääviksi tekijöiksi kirjamessut ja kustantajien kirjaesittelytapahtumat, joiden lisäksi vastaajat seurasivat kustantajien uutusuuteloita ja kävivät kirjallisuuskeskustelua sekä kollegoiden, että asiakkaiden kanssa (Tuomi 2011, 42). Kun verrataan edellä mainittua Ahvenjärven ja Kirstinän määritelmää tekijöistä, jotka muodostavat vallitsevan kirjallisuuskäsityksen Tuomen kyselyyn, voidaan huomata, että kirjasto toimii yhtenä näistä toimijoista, jotka vallitsevaa kaanonin pitävät yllä. Edelleen on huomattava edellisen vertailun perusteella, että kirjasto on myös sidoksissa muiden toimijoiden kirjallisuuskäsitykseen.

3.2.1 Kaanonin määritelmät kirjallisuussosiologioiden ja formalistien näkökulmasta

Juhani Niemen mukaan kirjallista menestystä voidaan mitata ”loputtoman monelta kannalta” – tästä esimerkkinä Niemi osoittaa uskonnollisen kirjallisuuden, joka painosmääriltään voi olla suuri, mutta ei menekistään huolimatta päädy kirjallisuushistorioiden sivuille (Niemi 1997, 11). Kirjallisuussosiologit jaottelevat kirjan kaupallista menestystä seuraavasti: teos voi olla fastseller, bestseller tai steadyseller. Näistä ensimmäinen myy hyvin kuukauden tai pari kuukautta ja sen jälkeen unohtuu, bestseller puolestaan myy vähintään yhden kirjasesongin (eli syksy ja/tai kevät) ja steadyseller tasaisesti pidemmän aikaa (Niemi, 1997, 11). Kirjastojen **säilytystehtävään** kuuluu sisällöllisten merkitysten säilyttäminen (Tuomi, 2011, 17).

Venäläinen formalisti Viktor Šlovski on todennut, että taiteen uudet muodot ovat alempien lajien kanonisoinnin tulosta, tästä esimerkkinä teoksessa mainitaan Dostojevskin romaanitaiteen olevan ”ylevöitettyjä rikosromaneja” (Niemi, 1975, 17). Päivi Mehtosen mukaan formalistien käsitys kaunokirjallisuuden kehittymisestä pohjaa muutokselle, jossa hallitsevan kaunokirjallisen esitystavan liepeiltä nousee uusia lajeja keskusta, ja nämä puolestaan muodostavat dominanssin. Tästä esimerkkinä Mehtonen käyttää Šklovskin toteamusta siitä, että romaanitaide on alun perin ollut väheksyttyä viihdekirjallisuutta, kunnes on noussut vallitsevaksi proosan lajiksi (Alanko & Käkelä-Puumala 2003, 49).

Juhani Niemi kuitenkin toteaa, että kaikenlaiseen kirjojen arvottavaan luokitteluun ja luettelointiin liittyy aina mielivaltaa ja yhteismitattomuuden ongelmia. Niemi toteaa Šklovskin tavoin, että arvojärjestelmien purkaminen kuuluu kirjalliseen elämään (Niemi 1997, 198). Tutkittuaan jatkuva-menekkisiä teoksia, steadyseller-listoja, Niemi toteaa, että Suomessa nämä ovat enimmäkseen arvostettujen kirjailijoiden teoksia. Niemi kysyykin, olisiko mahdollista, että ”parhaat kirjat” kuitenkin seuloutuisivat ”tusinatuohteista” ja tämä johtuisi kritiikoiden, tutkijoiden ja kirjastoammattilaisten tekemästä valistuksellisesta työstä (Niemi 1997, 187). Niemi kuitenkin myös kritisoi kritiikin ja kirjallisuudentutkimuksen mahtia seuloa hyvää huonosta: Niemi toteaa, että ne myös ”nostavat esille aikansa suosikkikirjailijoita” (Niemi 1997, 192). Niemi katsoo yleisen kirjallisen mielipiteen muodostuvan siten, että kouluopetus heijastaisi kritiikin ja kirjallisuudentutkimuksen muovaamia arvoja (Niemi 1997, 190).

4 VALINTA JA KOKOELMA

Tässä luvussa käsitellään kokoelmatyötä koskevaa nykykeskustelua, jonka puheenvuorot edustavat edellä esiteltyjä kokoelmalähtöisiä ja ultraliberalistisia näkökulmia. Opinnäytetyötä varten kerätty aineisto kommentoi kokoelmatyöstä vastaavien ammattilaisten näkökulmista mediassa käytävää keskustelua, joka puolestaan koostuu kirjailijoiden ja kirjastoammattilaisten puheenvuoroista. Luvussa 4.1 kokoelmalähtöistä näkökulmaa kommentoivat ultraliberalistisesta näkökulmasta aineiston narratiivit: mediakeskustelussa kokoelmien monipuolisuutta ja syvällisyyttä pidetään merkittävänä, kun puolestaan kirjoitelmien hankintaa koskevissa katkelmissa kysyntä näkyy merkittävänä teemana, jota voidaan pitää ultraliberalistisena periaatteena.

Luvussa 4.2 osoitetaan, kuinka erilaiset narratiivit, kertomukset, ohjailevat kirjastojen (kuten myös yksilöiden ja laajemmassa mittakaavassa koko yhteiskunnan) toimintoja. Eräänä tällaisena tarinana, jonka perusteella kokoelmatyötä toteutetaan, esitellään tässä luvussa uusliberalistinen näkökulma. Kuten edellisessä luvussa on osoitettu, erilaiset dikotomiat rakentavat kirjaston kokoelmatyötä koskevaa ammattidiskurssia. Tällä tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä esiteltyjä vastakkaisia näkemyksiä siitä, mitä kirjaston kokoelman tulisi olla ja sen myötä sitä, ketä kirjasto palvelee ja mikä on kirjaston tehtävä.

Edellä esitettyjä vastapareja ovat kokoelmalähtöinen ja ultraliberalistinen käsitys kotimaisen kirjastolaitoksen historiassa, mutta näillä kahdella näkemyksellä on myös pitkälle nykypäivään ulottuvat perinteet. Nykykeskustelua kirjaston kokoelmista ohjailee pitkälti näiden kahden näkemyksen törmäyskurssi. Seuraavissa luvuissa esitellyssä keskustelussa todetaan, että kokoelmiin liittyvä mittaristo on kirjastonkäyttäjien ja ammattilaisten mielestä riittämätöntä: lainauslukujen tuijottamista ei pidetä riittävän hyvän kokoelman takeena. Luvussa 4.2 otetaan uusi kokoelmatyötä ohjaava ”kertomus” kokoelmalähtöisen kirjallisuusnäkemyksen vastapariksi. Tämä useita puheenvuoroja alan ammattilaisten keskuudessa herättänyt ”kertomus” on uusliberalistinen megatarina.

4.1 Platon vai painonhallinta? – nykykeskustelua kokoelmatyöstä

Kirjaston nykytilaan puuttuu muun muassa Teemu Luukka Helsingin Sanomien artikkelissa. Suomen kirjastojen aineistohankinnat putosivat vuonna 2013 kuudellakymmenellä tuhannella kirjalla vuoteen 2012 verrattuna. Kaikkiaan kirjojen hankinnat ovat vähentyneet 1990-luvun alkuvuosista kolmanneksella. Luukan mukaan kirjastoilla ei viime vuonna mennyt keskimäärin kovinkaan hyvin – tätä artikkelissa perustellaan sillä seikalla, että lainaus harveni viime vuonna yli kaksi prosenttia edellisvuodesta (Helsingin Sanomat 2014, viitattu 10.9.2014).

Kokonaiskuvaa kommentoi hieman toisesta näkökulmasta Jukka Relander Uusi Suomi -julkaisun puheenvuorossaan otsikolla *Tiedot kirjastojen kuolemasta vahvasti liioiteltuja* huomauttamalla, että kaunokirjallisuutta lainataan 1970-luvun lukemiin verrattuna kaksin verroin huolimatta siitä, että TV-kanavien määrä on moninkertaistunut, tietokonepelit, videot ja internet ”kilpailevat ihmisten vapaa-ajasta”. Relander myös osoittaa, että suhteutettuna kirjastojen lakkauttamisiin, kaunokirjallisuuden reilun kahden prosentin lainauksen lasku on melko vähäistä: Luukan tarkastelemana vuonna 2012 Suomessa lakkautettiin kuitenkin 12 kirjastoa. Relander myös huomauttaa, että suomalaiset ovat maailmanlaajuisesti ykkösiä lainauslukuja katsottaessa: Suomessa lainausluvut ovat noin 18,6 teosta asukasta kohti (Relander 2014, viitattu 10.9.2014).

Heikki Poroila kommentoi Luukan edellä mainittua artikkelia toteamalla, että kokoelmatyötä tarkastellaan vain lukumäärinä ja että kirjaston käytössä määrä ei ole tärkeää vaan laatu, jota kuitenkin Poroilan mukaan ei välitetä mitata (Poroila 2014a, viitattu 10.9.2014). Relanderin ja Poroilan kirjastoja koskevat tulevaisuuden visiot poikkeavat toisistaan. Relanderin kirjastolaitoksen kuolemaa koskevan puheenvuoron mukaan ”vainaja voi olosuhteisiin nähden aika hyvin” (Relander 2014, viitattu 10.9.2014) kun taas Poroila näkee tulevaisuudessa kirjastot marginaalisina kuntapalveluina ja kylmäasemina. Visiotaan Poroila perustelee **sisällöntarjonnan** kaventumisella ja henkilökunnan hävittämällä. Kommentissaan Poroila nostaa esille huomion siitä, että nykykirjastojen keskeinen kehitystehtävä olisi kokoelmatyön monipuolistaminen, muuten skenaario kirjastoista marginaalisina kuntapalveluina toteutuu (Poroila 2014a, viitattu 10.9.2014). Poroilan kommentissa keskeistä on kokoelmalähtöisen näkökulman puolustaminen, sekä se, ettei kokoelmien onnistumista voida mitata lainausluvuin.

Relanderin ja Poroilan lisäksi kirjaston kokoelmatyötä arvioi esimerkiksi kirjailija Heli Slunga Kirjasto-lehden kolumnissaan *Kunnankirjastot ryhtiä!* toteamalla, että

Nykyisen paikkakuntani kunnankirjaston uutuushylly näyttää vuodesta toiseen niin alarvoiselta ja vastenmieliseltä, että puistattaa. Se on keskittynyt haalimaan valikoimiinsa lähinnä dekkareita ja viihdekirjallisuutta, sekä jumppa-, laihdutus-, elämäntaito-, askartelu-, käsityö- ja kokkausoppaita. (Slunga, 2012, viitattu 10.9.2014.)

Kolumnissaan Slunga toteaa, että kirjaston tehtävä on sivistää, ei viihdyttää (Slunga, 2012, viitattu 10.9.2014) ja jatkaa siten Kaarina Rannan ja Urpo Harvan edellä käsiteltyä kanonista kirjallisuuskäsitelmää. Slunga perustelee näkemystään kirjaston sivistyksellisestä tehtävästä huomauttamalla, että jokaisen aikakauden on löydettävä ihmiskunnan kirjallinen pääoma, ja jokaisen sukupolven on punnittava traditiomme antamia arvoja ja periaatteita uudelleen. Kulttuurin hyödyt ovat Slungan mukaan tilastojen ja mitattavuusien ulkopuolella, joten hän artikkelissaan kommentoi, ettei kirjastojen rahoitus voi olla sidoksissa lainamääriin, eikä toisaalta kokoelmatyö voi olla sitä, että tilataan vain mitä luetaan (Slunga, 2012, viitattu 10.9.2014). Slungan mukaan siis ultraliberalistinen periaate kokoelmatyötä määrittämässä on yksinään riittämätön perustelu hankinnoille. Myös kokoelmatyön mitattavuuden ongelma tulee ilmi sekä kirjastoammattilaisen (ks. aiemmin viitattu Poroila), että kirjastonkäyttäjän (Slunga) näkökulmasta.

Slungaa kommentoi Heikki Ahokas Kirjastokaapelin keskustelussa sanomalla Slungan väitteitä kansansivistyksellisistä tehtävistä ”tulenoiksi” ja ”poliittisesti epäkorrekteiksi” näinä aikoina, jolloin kuluttajuus voittaa poliittisen ja sivistyksellisen osallisuuden (Ahokas 2014a, viitattu 3.12.2014). Ahokkaan näkökulmasta ovat vastakkain kokoelmalähtöinen näkökulma sekä uusliberalismilta vaikutteita saanut kokoelmaperiaate. Uusliberalismia ultraliberalismin mantteliperijänä käsitellään luvussa 4.2.

Slunga käsittelee kirjaston sivistystehtävää ja kokoelmatyön yhteiskunnallista vaikuttavuutta toteamalla että hedelmällisempää on se, että yksi ihminen lukee Platonin dialogit kuin että tuhat ihmistä lainaa ”Pyly pienemmäksi päivässä” –painonhallintaoppaan (Slunga, 2012, viitattu 10.9.2014). Osa narratiivien lähettäjästä on samoilla linjoilla: *Joitakin klassikoiksi luokiteltuja kirjoja ei poisteta, vaikka niitä ei juuri lainattaisikaan. Tämä onkin järkevää, sillä joku saattaa kysyä sitä klassikkoo, mutta 15 - 20 vuotta vanhaa tusinahöpöä ei kukaan kaipaa.* On siis huomattava, että sisällöllistä arvottamista tapahtuu kirjastoissa, mikä käy ilmi narratiiveista, mutta tällaista arvottamista myös kirjastonkäyttäjät **kaipaavat**, kuten Slungan kolumnista on nähtävissä.

Teemu Luukka on käsitellyt kirjastojen lainauslukujen putoamista myös Helsingin Sanomien Näkökulma-osiossa, jossa Luukka rinnastaa e-kirjojen tulehisen CD-levyjen historiaan; CD-levyjen

lainaus on romahtanut viidessä vuodessa kolmella miljoonalla äänitteellä. Näkökulmassaan Luukka pohtii sähkökirjan lisäävän kirjastojen hankintakuluja ja käyntien vähenemistä niin, että tuloksena olisi kirjastoverkon harvennus. Tämä harvennus johtuisi Luukan mukaan siitä, että kuntien tulisi saada rahat riittämään hankintoihin. Luukka on sitä mieltä, että tulevaisuudessa ”suositut ja tärkeät” kirjat tilattaisiin sekä e-kirjoina, että painotuotteina (Luukka, 2014, viitattu 10.9.2014).

Tässä Luukankin näkemyksessä kokoelmatyötä käsitellään kokoelmalähtöisellä näkemyksellä puhumalla **suosituista ja tärkeistä** kirjoista. Luukka näkee hankintakulujen kasvun olevan sidoksissa suosittujen ja tärkeiden kirjojen asemaan kokoelmassa. Luukan näkökulma osoittaa, että kirjastojen tulevaisuus on sidoksissa lukuihin, joista esimerkkinä Luukka käyttää hankintamenojen kasvamista, lainauslukujen putoamista ja kirjastokäyntien vähenemistä, joista seurauksena Luukka näkee kirjastoverkon harvennuksen. Toisin kuin Poroila, Luukka ei näe kommentissaan sisälöntarjonnan kaventumista, tai muita kokoelmalähtöisiä seikkoja uhkana kirjaston tulevaisuudelle. Näitä esimerkiksi lainauslukuihin perustuvia ennustuksia ja kokoelmakäsityksiä ovat kritisoineet edellä Slunga ja Poroila, sekä luku 4.3 on omistettu tälle mittaamisen problematiikalle.

Kirjaston kokoelman monipuolisuus ja sen merkitys näkyy sekä kirjastonkäyttäjien, että kirjaston kokoelmatyötä tekevien ammattilaisten kuvauksissa. Runoilija Heli Slungan muistoissa kotikirjaston kokoelma näyttäytyy monipuolisen laajana kirjavalikoiman keitaana (Slunga, 2012, viitattu 10.9.2014). Myös Johdanto -luvussa siteerattu Lintunen kirjoittaa kirjaston voiman piilevän muun muassa valinnan mahdollisuudessa. Tällä Lintusen voisi katsoa viittaavaan kokoelman diversiteettiin: yksipuolisessa tarjonnassa tätä valinnan mahdollisuutta ei nimittäin näy.

Kokoelmalähtöisen näkökulman puolesta niin ikään kirjastoammattilaiset, narratiivien lähettäjät, puhuvat käyttäen käsitteitä kuten ”klassikko” ja ”perusteos”;

Kaikessa varastoinnissa/poistoissa tarkastellaan aina a) onko teos perusteos ja näin ollen tärkeää säilyttää, sekä Poistoja tehdessä poistetaan myös esim. useita vuosia hyllyssä maanneita teoksia (nollalainoja) - teoksia joille on kertynyt 1-2 lainauskertaa esim. 5 vuoden aikana. Näin tiukkoja sääntöjä noudatetaan kuitenkin joustavasti esim. klassikkojen, perusteosten kohdalla.

Edellä lainatuissa kirjoitelmissa korostuu kokoelmalähtöinen näkökulma ja näistä edellä mainituista kirjastoammattilaisten käsityksistä saa sellaisen kuvan, että kokoelmassa on säilytettävä jotain,

jota kirjastokin kirjallisuusinstituution osana pitää merkittävänä. Toisin sanoen, kirjaston tehtävä nähdään kirjastoammattilaisten toimesta kaanonin ylläpitävänä.

On kuitenkin toisenkinlaisia näkemyksiä kokoelmatyöstä: *Hankintaan vaikuttaa tietysti kysyntä, asiakkaiden toivomukset pyritään huomioimaan määrärahojen sallimissa puitteissa.* Tässä narratiivin osassa vastaaja esittää, että hankintojen **keskeisenä vaikuttajana** on kysyntä. Tämä käy myös ilmi seuraavasta narratiivin osasta, jossa esitellään ultraliberalistinen käsitys poistokriteerin taustalla: *Yleisesti olen sitä mieltä, että poistojen kanssa arkaillaan liikaa. Maakuntakirjastolla on varastointivastuu ja sieltä kyllä tarvittaessa saamme aineistoa, jota ei enää uutena saa. Myös kuntamme sivukirjastoista saa maksutta varata aineistoa, joten miksi täyttää hyllyjä tavaramalla, joka ei kierrä? Mieluummin senkin tilan käytän siihen, että muita teoksia saa paremmin esille.*

Poistokriteerien yhteydessä kirjastoammattilaiset siis käyttävät käsitteitä kuten ”klassikko” ja ”perusteos”, joten on huomattava, että sisällöllistä arviointia tapahtuu – kuitenkin kirjoitelmien lähettäjät eivät kommentoi aiheeseen liittyviä seikkoja **hankintojen yhteydessä**, paitsi tekstissä, jossa todetaan, että *sisällöltään väkivaltaa suosivaa tai seksuaalisesti värittynyttä kirjallisuutta pyritään välttämään.*

On siis todettava narratiivien perusteella ja kirjaston kokoelmatyötä koskevan mediadiskurssin perusteella, että kirjastonkäyttäjät (kuten esimerkin Slunga ja Johdanto-luvussa siteerattu Lintunen) kokevat kirjaston kaanonin tukevan tehtävän, sekä kansansivistyksellisen tehtävän muuttuneen. Kirjastoammattilaiset puolestaan ovat ilmaisseet huolensa kokoelmien onnistumisen mitaamisen ongelmista.

4.2 Sivistys vai uusliberalismi?

Sekä kirjastoammattilaiset että kirjastonkäyttäjät toteavat lainaustilastojen olevan riittämätön mitatikka kokoelmien onnistumisen tarkasteluun, kuten edellisessä luvussa on erilaisten narratiivien kautta todettu. Kysymys kirjaston tehtävästä korostuu kokoelmatyötä ja kirjavalintaa koskevassa diskurssissa. Edelleen tämänhetkisessä kirjastoammattilaisten käymässä kokoelmakeskustelussa taitetaan peistä kirjaston sivistystehtävän ja liberalistisen valintanäkemyksen välillä. Sivistystehtävää korostava kokoelmäkäsitys elää ja voi hyvin, ultraliberalistisen käsityksen diskurssissa on korvannut tosin talouselämästä tuttu uusliberalismi.

Uusliberalismin keskeisiä kulmakiviä ovat yksityinen omistusoikeus, vapaat markkinat ja vapaa-kauppa (Harvey 2008, 7). Uusliberalismin periaatteissa yhteinen hyvä maksimoidaan markkinoilla käytävien vaihtotoimien vaikutukset ja määrät maksimoimalla – Harvey toteaaakin, että uusliberalismi pyrkii tuomaan ”kaiken inhimillisen toiminnan markkinoiden piiriin” (Harvey 2008, 9).

Maailman rahasuonet on viilletty auki ja markkinatalous vuotaa kuiviin. Tiedämme sen, siitä ovat kaikki ne, joilta ei kinkkua puutu leivän päältä, kertoneet meille tuhansin eri tavoin. Mutta onko viisasta ajaa alas instituutiota, jonka kaikkia hyviä vaikutuksia on niin vaikea tunnistaa saatikka mitata rahassa? Vain hullu jättää ostamatta 10 euron talvirehut ja tappaa 1000 euron lypsylehmänsä nälkään. Kirjastoja ei saa lakkauttaa. Jos meillä ei ole varaa alkeelliseenkaan sivistykseen, mihin me niitä rahoja säästämme? Seuraavaan juustohöylään, jolla voidaan höylätä seuraavat säästöt? (Koskinen 2014, viitattu 23.11.2014).

Kirjailija JP Koskinen korostaa yllä siteeratusta blogimerkinnässään kirjaston sivistyksellistä tehtävää. Koskinen yhtyy myös kirjastoammattilaisten mielipiteeseen siitä, että kirjaston vaikutusten mittaaminen (erityisesti rahassa) on ongelmallista. Sivistys on luonnollisesti sidoksissa kokoelmiin; siihen mitä tarjotaan. Ja kokoelmien arviointi uusliberalistisilla mittatikuilla ei käy yhteen sivistyksellisen tehtävän kanssa.

Jani Kaaron kolumni osoittaa, kuinka ihmiset elävät tarinoiden varassa, mutta myös sen, että viime aikoina länsimaissa on vahvistunut eräänlainen megatarina, joka määrittää ihmisyyttämme. Tämän megatarinan mukaan yksilöt ajavat omaa etuaan elämässä, jonka toiminta perustuu kysynnän ja tarjonnan lakiin. Ihmisistä on tullut joko ostajia tai myyjiä ja tehokkuus on tässä megatarinassa hyve (Kaaro 2014, viitattu 23.11.2014).

Uuden megatarinan valossa kirjastot näyttäytyvät toisenlaisina. Silloin kirjastojen odotetaan toimivan kuten toimijat vapailla markkinoilla eli keskittyvän asiakaspalveluun, tehokkuuteen ja tuottavuuteen. Koska kirjaston tuottavuus lasketaan lainamääristä, kirjastot tarvitsevat enemmän kävijöitä. Silloin kirjastot lakkaavat kysymästä, miten voimme parhaiten sivistää teitä, ja kysyvät sijaan, mitä te haluatte lukea. Kun asiakkaille hankitaan sitä, mitä he haluavat, miksi investoida enää kirjoihin, joita ihmiset eivät tiedä haluta? (Kaaro 2014, viitattu 23.11.2014).

Kaaron kolumni on kirvoittanut kirjastoammattilaiset pohtimaan uusliberalismia kokoelmatyössä seuraavasti: Vesa Suominen toteaa kirjastoalalla vallitsevan uusliberalistisen trendin, kuten Kaaro kolumnissaan osoittaa (Suominen 2014, viitattu 24.11.2014). Heikki Poroila yhtyy Suominen käsitykseen kirjastoalalla vallitsevan uusliberalismin osalta, jota Poroila kutsuu talousfundamentalismiksi. Poroila puhuu ”kaupallisuudelle alistumisesta” muun muassa verkkoaineistojen yhteydes-

sä; palvelun myyjä sanelee käyttöehdot, jotka kirjaston on Poroilan mukaan hyväksyttävä. Poroila visioi kehityksestä, jossa kirjasto joutuisi suostumaan kaikkiin kustantajan ehtoihin ja toteaa tämän olevan kokoelmapoliittisessa mielessä huolestuttavaa (Poroila 2014b, viitattu 24.11.2014).

Kysyntää ja tarjontaa käsitellään narratiiveissa melko yhteneväisesti Kaaron vision kanssa, eräs kirjoitelman lähettäjä toteaa hankinnoista seuraavasti: *Suurin osa hankinnoista kohdistuu aineistoon, mistä suurin osa lainaajista on kiinnostunut (tietyt kirjailijat, jännitys/rakkaus aikuisilla genreinä, tietyn tyyppiset tietokirjat). Mietitään mikä ”tavallista” asiakasta kiinnostaisi lainata. Myös seuraava narratiivin katkelma osoittaa hankintaperusteet asiakaslähtöisiksi: Hankintaan vaikuttaa tietysti kysyntä, asiakkaiden toivomukset pyritään huomioimaan määrärahojen sallimissa puitteissa.*

Kirjaston sivistystehtävä aineistovalinnoissa on huomioitu uusliberalistisessa keskustelussa. Heikki Ahokas kommentoi uusliberalismia ”näennäisestä demokratiasta”, joka tarkoittaa kansalaisten oikeutta määritellä itse kulttuurituotteen arvo: Ahokas puhuu kaiken samanarvoisuudesta, jossa sivistyksen sijaan kuluttajuus leimaa esimerkiksi nuorison peliharrastusta lukemisen kustannuksella ja tämän lisäksi Ahokas sivuaa sensuurin kysymystä tällaisen kysynnän rajoittamisessa (Ahokas 2014a, viitattu 3.12.2014).

4.3 Lainausluvut vai sivistystehtävä? – Aineistovalinnan diskurssia

”Viimeistään 90-luvun alussa Suomeen rantautunut uusliberalistinen oppi vaati kaikkia mahdollisia valtion ja kuntien toimintoja yksityistettäväksi ja muiden piti alkaa tuottaa tunnuslukuja kiihtyvällä tahdilla ansaitakseen olemassa olon oikeutuksensa.” (Ahokas 2014c, viitattu 3.12.2014). Edellä siteerattu mielipide on oiva aloitus keskustelulle, jossa problematisoidaan uusliberalistista tunnuslukuoppia hyvän kokoelman mittarina. Ahokas jatkaakin edellistä kommenttiaan huomauttamalla, että lama-ajan kirjastonkäytön lisääntyminen innosti kirjastoja kasvaneiden tunnuslukujen tuijottamiseen, sekä pohtii sitä, olisiko jo tuolloin tulleet perustella kirjastojen merkitystä vetoamalla muun muassa kokoelmien monipuolisuuteen ja syvällisyyteen (Ahokas 2014c, viitattu 3.12.2014). Tästä kommentista siis on nähtävissä kuinka uusliberalistinen oppi juontaa juurensa jo lama-aikojen lisääntyneestä kirjastonkäytöstä, sekä se kuinka ongelmalliseksi kokoelmien onnistumisen mittaaminen nähdään uusliberalistisilla mittatikuilla. Ahokkaan näkemyksessä uusliberalismi uhkaa kokoelmalähtöistä kirjastotyötä: mittareiden ja tunnuslukujen tuijottaminen ei osoita sitä, ovatko kokoelmat monipuoliset ja syvälliset.

Ahokas kommentoi hankintapolitiikkaa vertaamalla kirjaston asemaa peruskouluun, jossa ei kysytä oppilailta mitä nämä tahtoisivat tehdä. Ahokas toteaaakin seuraavasti: ”Ripaus peruskoulumaisuutta tässä suhteessa on varmaankin hyvä myös kirjaston aineistovalinnassa. Vuosituhansien aikana kertynyt kulttuurinen pääoma ja tietomäärä voisi olla sellainen auktoriteetti, jonka edessä kaikkien tulisi nöyrytyä oppilaan asemaan.” (Ahokas 2014c, viitattu 3.12.2014) Tässä Ahokkaan loppukommentissa näkyy hyvin elitistinen käsitys, joka tukee kirjaston sivistystehtävää.

Heikki Poroila jatkaa kokoelmatyön haasteista huomauttamalla, että hittituotteiden hankinta kirjastoihin ei ole varsinaisesti vaikeaa tai edes kokoelmatyötä. Poroila puhuu helposta ja vaikeasta kokoelmasta todeten, että kirjaston merkitys on sidoksissa tämän vaikeamman kokoelman luomiseen ja ylläpitämiseen – kirjasto muuttuu merkityksettömäksi jos ei tätä tehtäväänsä onnistu suorittamaan (Poroila 2014c, viitattu 3.12.2014).

Poroila puhuu laadusta aineistovalinnasta toteamalla laatua kyettävän ylläpitämään kahdella menetelmällä: tarjoajan päässä tapahtuvan esittelevän luettelon keinolla tai sillä keinolla että luettelointi keskitetään henkilöille joilla on aikaa paneutua laadullisiin kysymyksiin. Poroilan mukaan tällainen toiminta olisi kuitenkin hidasta, eivätkä kustantamot tai uutuuksilla kilpailevat kirjastot olisi tyytyväisiä metodin hitauteen (Poroila 2014d, viitattu 3.12.2014).

Vastauksena uusliberalistiselle ajattelutavalle Ahokas huomauttaa, ettei ainoastaan kysyntä luo tarjontaa, vaan myös tarjonta luo kysyntää: asiakkaat lainaavat sitä mitä kokoelmissa tarjotaan. Ahokas esittääkin väitteen, etteivät lainausluvut korreloi kirjaston todellisen tuloksen kanssa (Ahokas 2014b, viitattu 3.12.2014).

5 NARRATIIVIT JA NIIDEN ANALYSOINTI

Tässä luvussa narratiivit analysoidaan siten, että etsitään tutkimuskysymyksiä vastaavien teemojen yhteneväisyyksiä informanttien lähettämistä kirjoitelmista. Tutkimuskysymykset ”mitä hankitaan ja miksi” sekä ”mitä poistetaan ja miksi” ovat vain viitteellisiä kysymyksiä narratiivien lähettäjiille – kirjoitelmien lähettäjät ovat saaneet vapaat kädet kokoelmatyönsä perusteiden puntaroimiseen. Luvussa 4.1 käsitellään hankintojen perusteluja, luvussa 4.2 poistoperusteita. Tulokset esitellään yhteenvetona luvussa 4.3.

On silti alustuksenomaisesti mainittava, että kirjaston tehtävä, sen tarkoitus, käy ilmi näistä kirjoitelmista: kokoelmatyötä ei nähdä irrallisena osana, yhtenä osa-alueena kirjaston toimista, vaan se on niin sidoksissa kirjaston merkitykseen, ettei näitä kahta voi oikein erottaa. Vaikka useat narratiivien lähettäjät korostivat, että kokoelmatyö on kunkin kirjaston ohjeiden ja määritelmien mukaista, myös omat arvioinnit tulivat teksteistä esiin: *Aina ei hankintoja tehdessä voi etukäteen ennustaa suosikiksi nousevia teoksia, tällöin saatetaan myöhemmin tilata lisäkappale teosta esim. jos varausjono on kohtuuttoman pitkä - **kirjasto on asiakkaitaan varten***. Tämä viimeinen ajatus siitä, että kirjasto on asiakkaitaan varten, on kirjoittajan oma arvio siitä, mikä on kirjaston tarkoitus. Kirjaston tarkoitus ja kokoelmat nivoutuvat siis tiiviisti yhteen.

Niin ikään samassa narratiivissa korostuu kirjoittajan näkemys siitä, että työ on kirjaston sääntöjen alaista, mutta kuitenkin esittää oman arvionsa siitä, että ”kirjasto ei ole varasto”: *Pääsääntö voisi olla, että kirjasto ei ole varasto. Lisäksi jokainen kirjaston hankinnoista/poistoista vastaava tekee työtään sääntöjä noudattaen ja niitä soveltaen*. Kokoelmatyö ja kirjaston tarkoitus (ts. mikä kirjasto on) käyvät tämänkin kirjoittajan pohdinnassa käsi kädessä.

Huolimatta siitä, että informanttien tekstintuottoa ei ole ohjailtu, ts. informantteja ei ole pyydetty tietoisesti arvioimaan omia hankinta- ja poistokriteerejään, kirjoitelmien lähettäjät ovat silti pohtineet omia työtapojaan ja toimintaansa kriittisesti:

Poistan aineistoa, joka ei kulje ja aineistoa, joka on vanhentunut ja aineistoa, joka on likaantunut tai mennyt rikki. Mitään edellä mainituista en laita varastoon, sillä mitä se sielläkään tekisi, jos ei kelpaa hyllyyn? Varastoon menee hyvin vähän aineistoa, lähinnä klassikkojen eri painoksia ja joitakin hyväkuntoisia ja aikaa kestäviä teoksia, joita lainataan hyvin harvakseltaan, mutta kuitenkin niille löytyy selkeä lainaajajoukko. Edellä siteerattu kirjoittaja pohtii selkeästi arvioiden poisto-

kriteerejään arvioiden omaa toimintaansa, jota kirjoittaja perustelee muun muassa lainaajajoukolla, "klassikkoudella", sekä hyllyn siisteydellä (sama kirjoittaja aiemmin on todennut, että *Uskon, että siistin näköinen kokoelma houkuttelee asiakkaita, nuhrainen taas karkottaa*).

5.1 Hankinta – mitä hankitaan ja miksi?

Hankintateemoja aineistosta löytyi useita, kuitenkin teemat varioivat useaan eri suuntaan – poistoperusteet olivat selkeästi yhteneväisemmät teemojen perusteella. Samoja teemoja eri kirjoittajilta löytyi siten, että teema-analyysin jälkeen merkittävimmiksi hankinnan perusteluiksi nousivat **kysyntä ja määrärahat**. Kysyntää oli aineistossa käsitelty usealla eri tavalla: kirjoitelmissa otettiin esille esimerkkeinä kysynnästä yllättävät hitit eli ennakoimattomaan suosioon nousevat teokset, asiakaskunnan koostumus, "tavallisen asiakkaan" mielenkiinnon kohteet, sekä informantit totesivat aivan eksplisiittisesti kysynnän vaikuttavan hankintoihin. Määrärahateemaa käsittelevät tekstikatkelmat eivät puolestaan varioineet laajalti – teksteissä oltiin yhtä mieltä siitä, että määrärahat vaikuttavat hankintoihin ja ovat riittämättömät.

Hankinnoissa pyritään määrärahojen puitteissa hankkimaan mahdollisimman täydellisesti kotimaisia uutuuksia, Kaksi kirjoitelmaa käsittelee tätä:

- *Keskikokoisen kunnan kirjastoon tilataan ennakkoon liki kaikki uudet isojen kustantajien teokset. Ne, jotka vain ulkoasultaan sopivat kirjastokäyttöön. Täytyy vain miettiä, ottaako teoksia useamman kuin yhden. Nuortenosastollakin useamman tilaaminen on harvinaista, mutta toki suursuosikkeja - esimerkkinä Risto Räppääjät tai Ellat - otetaan useampia kappaleita. Silti niitä jatkuvasti kaivataan lisää.*
- *Pyrkimys on hankkia kotimaista kaunokirjallisuutta mahdollisimman laajasti ja käännöskirjallisuuttakin suurin osa nimekkeistä ainakin yhtenä kappaleena.*

Merkittävimpänä teemana hankinnoissa näkyy **kysyntä** hankinnan perustana. Kaksi informanttia mainitsee kuitenkin **tarjonnan** vaikutuksen hankintoihin:

- *Hankittava aineisto tulee kustantajilta (hankintalistojen kautta), joten tarjonta tietysti vaikuttaa hankintoihin.*
- *Valinta tapahtuu listojen / kustantajien esittelyjen perusteella, näytekappaleita ei tule.*

Yhtenä hankintateemana nousee esiin teosten medianäkyvyys:

- Eräs näkökulma on ajankohtaisuus: onko aihetta/kirjaa käsitelty tv:ssä, lehdissä.
- Täydennystilauksia teen tarpeen mukaan: jos huomaamme, että on jäänyt hankkimatta esimerkiksi mediassa esillä oleva pienkustantamon teos – – – jos tarvitaan lisäkappaleita yllättävästä hitistä (esimerkkinä Tähtiin kirjoitettu virhe)

Hankintojen määrärahaa käsitellään kirjoitelmissa laajasti:

- Hinta merkitsee enemmän vasta siinä kohtaa, kun määrärahat alkavat loppuvuodesta olla lopussa. Kalliimmissa hankinnoissa, kuten vaikka konsolipeleissä ja uusissa elokuvissa täytyy kyllä olla varovainen jatkuvasti: tarvitseeko tätä juuri nyt vai voiko odottaa siihen saakka, että hinta laskee?
- Hankinnan lähtökohtana on myönnetyt vuotuiset määrärahat ja ko kirjaston asiakas-kunta – – – koska määrärahat ovat rajalliset, painotuksia hankintoihin tarvitaan.
- Tietysti koko ajan joudutaan katsomaan, paljonko kirjasto joutuu aineistosta maksamaan (netto alennusten jälkeen). Siksi kilpailutus on tärkeä, jotta saadaan mahdollisimman suuret alennukset ja toivottavasti kaikkien kustantajien aineistosta (siis myös pienemmät kustantajat).
- tuskin päästään valtakunnallisiin suosituksiin, paljonko uutta aineistoa pitäisi olla koko aineistosta (alle 5 vuotta vanhaa aineistoa). Määrärahojen pitäisi kunnissa nousta todella paljon, että tähän päästäisiin.
- Tietysti asiaan vaikuttavat myös hankintaan varatut määrärahat

Edellä mainituissa katkelmissa kohdassa kaksi määrärahoja pidetään hankinnan lähtökohtana. Katkelmassa neljä määrärahojen riittävyyttä pohditaan aineiston kattavuuden tasolla.

Vaikka määrärahaa on käsitelty narratiiveissa laajasti, kirjoittajat toteavat **kysynnän** olevan tärkein valintakriteeri. Seuraavassa listauksessa kaksi kirjoittaja toteaa tarpeen, kysynnän vaikuttavan hankintoihin hintaa enemmän. Pidän kysynnän merkitystä hankintaprosessissa merkittävimpänä teimana, joka kirjoitelmista nousee esille. Kysynnän merkitystä hankinnoissa (ja pois-toissa) on narratiiveissa perusteltu sivuten myös kirjaston tehtävää:

- Aina ei hankintoja tehdessä voi etukäteen ennustaa suosikiksi nousevia teoksia, tällöin saatetaan myöhemmin tilata lisäkappale teosta esim. jos varausjono on kohtuuttoman pitkä - kirjasto on asiakkaitaan varten
- Hintaa enemmän vaikuttaa tarve, siihen saakka, kun rahaa on: onko kysyntää?

- Hankintaan vaikuttaa tietysti kysyntä, asiakkaiden toivomukset pyritään huomioimaan määrärahojen sallimissa puitteissa.
- Mietitään mikä ”tavallista” asiakasta kiinnostaisi lainata.
- Asiakaskunnan koostumus: onko enemmistö koululaisia, työkäisiä vai eläkeläisiä. Hankintojen painotus sitä kautta.

Hankintaan vaikuttavat myös sisällöt, tämä on kuitenkin pienempi teema kirjoitelmissa:

- Suurin osa hankinnoista kohdistuu aineistoon, mistä suurin osa lainaajista on kiinnostunut (tietyt kirjailijat, jännitys/rakkaus aikuisilla genrenä, tietäntyyppiset tietokirjat).
- Sisällöltään väkivaltaa suosivaa tai seksuaalisesti värittynyttä kirjallisuutta pyritään välttämään.

Hankintatoiveet mainitaan kahdessa narratiivissa hankinnan kriteereinä:

- jos saamme hankintaehdotuksen teoksesta jota ei ole (näitä ei kaikkia silti hankita, sillä kirjailijat saattavat ehdottaa omia omakustanneteoksiaan, eikä niille kaikille löydy laajemmin yleisöä)
- Sitten tulee asiakkailta hankintatoiveita.

Eri kustantamot on huomioitu hankinnoissa eri tavoilla.

- Pienemmiltä kustantamoilta otetaan harkinnan mukaan. Onko jo vastaavia? Onko vastaava hyllyssä seisova niin nuhjaantunut, että se pitäisi poistaa? Kaipaako hylly päivitystä? Jos esimerkiksi joku oleellinen teos on jouduttu poistamaan.

Hankintoja ei yllättävää kyllä ole laajalti problematisoitu kirjoitelmissa, ainoastaan kahdessa narratiivissa todetaan että

- Virrehankintojakin sattuu joskus.
- Aina ei hankintoja tehdessä voi etukäteen ennustaa suosikiksi nousevia teoksia

5.2 Poistot – mitä poistetaan ja miksi?

Kuten on todettu, aineiston poistokriteerit vaikuttivat temaattisesti yhteneväisemmiltä kuin hankintakriteerit. Hankintoja oli yleisesti ottaen kirjoitelmissa käsitelty laajasti ja narratiiveissa oli huomattavissa useita erilaisia teemoja. Poistoperusteissa oli niin ikään useita teemoja, mutta ”hajontaa” huomattavasti vähemmän. Kaikkiaan voisi todeta, että aineiston poistoja oli helpompi perustella kirjoitelmissa kuin hankintoja. Kuten hankintaperusteluissa, myös poistoja koskevissa narratiivien katkelmissa oli käsitelty kirjaston tehtävää, kuten edelläkin on todettu.

Mielenkiintoinen poistokriteeri löytyi sanataiteellisen merkittävyyden kontekstissa. Kirjoitelmien lähettäjät puhuivat ”klassikoista”, ”perusteoksista”, ”aikaa kestävästä” teoksista ja ”vanhentuneesta” aineistosta. Näillä edellä mainituilla määreillä viitattiin teoksen sisältöön. Toisin kuin hankintaa koskevissa kirjoitelmissa, poistokriteereissä puntaroitiin ahkerammin teoksen sisällöllisiä tai sanataiteellisen onnistumisen puolia. Yleisesti ottaen narratiiveissa todettiin, että ”klassikot” säilytetään hiljaisesta kierrosta huolimatta, ”perusteokset” pidetään hyllyissä lainakiertoa tuijottamatta ja ”tusinahöpö” tai ”vanhentunut” aineisto poistetaan. Kuitenkaan narratiivien lähettäjät eivät avanneet termejä, joten voitaisiin päätellä, että teoksen klassikkous on itsestäänselvyys kirjastoammattilaisen osaamispaletissa.

On huomattavaa, että narratiiveja pyytäessäni korostin opinnäytetyöni koskevan kaunokirjallisuutta yleisessä kirjastossa. Käsitteinä aineiston aikaa kestävyys ja vanhentuminen sisältävät **kaunokirjallisuuden** alueella vahvoja konnotaatioita aineiston sisällölliseen ja kulttuuriseen - sekä sanataiteellisen merkittävyyteen. Tällä tarkoitan sitä, että toisin kuin tietokirjallisuudessa, jossa sisältö voi vanhentua (esimerkiksi tietotekniikan osalta) ja muuttua merkitykseltään, tietojensa puolesta merkityksettömäksi, kaunokirjallisuuden vanhentuminen liittyy vahvasti sanataiteelliseen puoleen, ei välttämättä niinkään aineiston käsittelemän aiheen vanhentumiseen, vaan käsittelytavan vanhentumiseen.

Tyypillisin poistoja koskeva teema oli teoksen kierto:

- *Poistan aineistoa, joka ei kulje*
- *Esim. yli 5 vuotta vanhat - 0 lainaa poistetaan Poistoja tehdessä tarkastellaan teoksen kiertoa, kuinka monta kertaa käynyt lainassa ja milloin viimeksi, kuinka paljon viimeisimpien lainauskertojen välillä on kulunut aikaa. – – – Poistoja tehdessä poistetaan myös esim. useita vuosia hyllyssä maanneita teoksia (nollalainoja) - teoksia joille on kertynyt 1-2 lainauskertaa esim. 5 vuoden aikana.*
- *poistin niteitä, joita ei oltu lainattu useampaan vuoteen*
- *(Poistetaan) vähän lainattua (tai ei koskaan lainattua) aineistoa*
- *Aineisto mikä ei kierrä*

Seuraava hyvin tyypillinen poistoteema oli luonnollisesti teoksen kunto.

- **(Poistan)** *aineistoa, joka on likaantunut tai mennyt rikki.*
- *huonokuntoiset (rikkinäiset, likaiset) poistetaan*
- *Vanhat kuvakirjat eivät kelpaa kenellekään lainaksi, samoin vanhat satukirjat. Korjauskelvottomat kappaleet kuuluvat myös poistettaviin.*
- *Huonokuntoisia poistetaan, vaikka kyseessä olisi viimeinen kappale. – – – Poistetaan huonokuntoisia niteitä – – – Tietysti poistoon vaikuttaa myös teoksen fyysinen kunto.*
- *Huonokuntoinen aineisto (kastuneet, likaiset, muuten loppuunluetut).*

Sanataiteelliseen merkittävyyteen liittyvät teemat tulivat varsin monipuolisesti ilmi narratiiveista. Tässä sanataiteellisella merkittävyydellä tarkoitetaan edellä käsiteltyjä termejä, joita informantit käyttivät – siis sitä, että teos on ”klassikko”, ”perusteos”, ”merkittävä” tai ”aikaa kestävä”. Seuraavassa teemoitteluluettelossa olen alleviivannut informanttien käyttämiä käsitteitä, joilla on teoksen arvoon liittyviä konnotaatioita.

- *(Poistan) aineistoa, joka on **vanhentunutta** – – – Varastoon menee hyvin vähän aineistoa, lähinnä **klassikkojen** eri painoksia ja joitakin hyväkuntoisia ja **aikaa kestäviä teoksia**, joita lainataan hyvin harvakseltaan, mutta kuitenkin niille löytyy selkeä lainaajajoukko.*

– jos kyseessä on **perusteos** tai teos, joka jostain muusta syystä esim. toimintaympäristö ja asiakkaat tarvitsevat teosta tai jos teos on paljon lainattu, hankitaan tilalle uusi – – – Kaikessa varastoinnissa/poistoissa tarkastellaan aina a) onko teos **perusteos** ja näin ollen tärkeää säilyttää, b) mistä asiakas löytää sen parhaiten eli onko järkevää varastoida teos vai säilyttää se asiakkaan saatavilla osastolla – – – Näin tiukkoja sääntöjä (tällä informantti viittaa kierron ja nollalainojen sääntöihin!) noudatetaan kuitenkin joustavasti esim. **klassikojen, perusteosten** kohdalla.

– Pääasiallisesti poistettiin vanhentunutta lasten- ja nuortenkirjallisuutta.– – – Joitakin **klassikoiksi luokiteltuja kirjoja** ei poisteta, vaikka niitä ei juuri lainattaisikaan. Tämä onkin järkevää, sillä joku saattaa kysyä sitä **klassikkoa**, mutta 15 - 20 vuotta vanhaa **tu-sinahöpöä** ei kukaan kaipaa.

– Riippuu aineistosta säilytetäänkö siitä huolimatta esim. **klassikot**.

Kirjaston tehtävää eräs informanteista luonnehti seuraavasti poistojen yhteydessä: Pääsääntö voisi olla, että kirjasto ei ole varasto. Kokoelmien houkuttelevuus oli erään informantin perustelu teosten poistamiseen: Poistan herkästi ainotakin kappaleita hyvin lainattuja teoksia, jos ne ovat tahriintuneet tai näyttävät teippailujen jäljiltä nuhruisilta. Uskon, että siistin näköinen kokoelma houkuttelee asiakkaita, nuhrainen taas karkottaa. Toki tilaan tarpeen ja saatavuuden mukaan uusia kappaleita poistettujen tilalle.

Vaikka poistoja tekevät informantit korostivat ohjeiden merkitystä kokoelmatyössä (esim. meillä on luettelointitiimin tekemät kirjalliset ohjeet poistoihin, niitä noudatetaan, mutta ei orjallisesti – – – jokainen kirjaston hankinnoista/poistoista vastaava tekee työtään sääntöjä noudattaen ja niitä soveltaen. Näkemykset perustetaan useisiin lähtökohtiin ja joissain tapauksissa kysytään myös työkaverin mielipidettä), myös omat arviot tulivat esiin: Yleisesti olen sitä mieltä, että poistojen kanssa arkaillaan liikaa. Maakuntakirjastolla on varastointivastuu ja sieltä kyllä tarvittaessa saamme aineistoa, jota ei enää uutena saa. Myös kuntamme sivukirjastoista saa maksutta varata aineistoa, joten miksi täyttää hyllyjä tavaralla, joka ei kierrä? Mieluummin senkin tilan käytän siihen, että muita teoksia saa paremmin esille.

Tilan puutteen mainitsi yllättävää kyllä, vain yksi informantti: Tilat ovat melkoisen ahtaat. Vanhaa ennen sotia tai sodan aikana julkaistua kirjallisuutta pyritään säilyttämään, jos sitä on vielä jäljellä.

Tämän lisäksi jokainen kirjoitelman lähettäjä ilmoitti poistoihin vaikuttavan yhteistyöverkoston tilan poistojen yhteydessä. Toisin sanoen sen, mikä on kirjastokimpan tila kunkin mahdollisesti poistettavan teoksen kohdalla – onko teosta saatavissa jossain muualla.

5.3 Johtopäätökset

Kuten edellä on todettu, kirjaston kaanonin tukeva tehtävä on kirjoitelmissa huomioitu. Tämä käy poistoa koskevilla narratiivien katkelmista ilmi siten, että informantit pitävät tärkeänä ”klassikkojen” ja ”perusteosten”, sekä kaunokirjallisesti ”aikaa kestävien” teosten säilyttämistä. Toisaalta kuitenkin hankinnoissa pyritään tyydyttämään kysyntää. Kysyntä mielletään teksteissä määrärahojen ohella merkittävimmäksi hankintaa ohjaavaksi tekijäksi – tämä käy ilmi kysyntäteeman runsaassa esiintymisessä aineistossa. Kirjaston tehtävää sivuttiin suorasanaisesti (”kirjasto ei ole varasto”, ”kirjasto on asiakkaitaan varten”). Toisin sanoen kirjaston tehtävä on sidoksissa siihen, millainen kokoelma on ja ketä tai mitä sen katsotaan palvelevan.

Kirjallinen kaanon on huomioitu kirjoitelmissa – kirjastoammattilaiset puhuvat narratiiveissaan arvottavia konnotaatioita sisältävin käsittein (”klassikot”, ”perusteokset”, ”tusinähöpöt” jne.) Kuitenkaan kirjoitelmien lähettäjät eivät avaa käsitteitä, ts. ilmaise *mikä* tekee teoksesta klassikon tai perusteoksen. Narratiivien perusteella voisi päätellä, että arvottamista tapahtuu kirjastotyössä, mutta se ei perustelua kaipaa – tämä on sidoksissa kaanonin muotoutumiseen ja kirjastoammattilaisen ammattitaidon koostumukseen joita tässä opinnäytetyössä on käsitelty luvussa 3.2. Kaanonin kyseenalaistamista ei tässä aineistossa näkynyt, ei niin ikään ennakkosensuuria hankinnoissa sisällöllisin perustein lukuun ottamatta erästä kirjoitelmaa, jossa todettiin vältettävän seksuaalissävyytteiden ja väkivaltaisten teosten hankintaa.

Koska informantit nostivat esille hankinnoissa merkittäviksi seikoiksi myös teoksen tai sen käsittelemän aiheen medianäkyvyyden, teoksen tai aiheen ajankohtaisuuden ja kustantamoiden esitellyt, sekä tarjonnan ylipäänsä, voisi aineistosta päätellä, että aineiston arvottaminen kirjastoammattilaisella muotoutuu laajemman kirjallisuuskurssin kautta. Tähän kirjallisuuskurssiin ovat osallisina kustantajat, lehdet ja tv, sekä luonnollisesti asiakkaat toiveineen ja ”yllättävine hitteineen”.

Kuten edellä on todettu, aineiston teemojen perusteella hankintoja oli perusteltu moninaisemmin kuin poistoja. Poistoteemoja, näkökulmia poistokriteereihin, oli useita, mutta teemat olivat yhteneväisemmät. Yleisesti ottaen hankintoja oli käsitelty narratiiveissa laajemmin ja useammasta

eri näkökulmasta kuin poistoja. Ei liene siis väärin sanoa, että hankinnan problematiikka on moninaisempaa kuin poistoperusteiden. Poistoista narratiivien lähettäjät olivat samoilla linjoilla sen suhteen, että kulunut, vanhentunut ja ei-kiertävä kirjallisuus on poistettava. Mitä tulee hankintoihin, varianssia aineiston teemoissa oli huomattavissa.

Tiivistäen aineiston teemoitteluun perustuvasta analyysistä voisi tuloksina sanoa, että **hankintoihin vaikuttavat ensisijaisesti määrärahat ja kysyntä**. Näistä teemoista narratiivien lähettäjät olivat yhtä mieltä ja näitä teemoja oli käsitelty laajasti kirjoitelmissa. Tämän jälkeen pienempinä teemoina näkyivät seuraavat seikat: kotimaisia uutuuksia hankitaan määrärahojen puitteissa mahdollisimman laajasti, medianäkyvyyttä saaneet teokset huomioidaan hankinnoissa, kustantamoiden tarjonta vaikuttaa hankintoihin, sekä hankintoihin vaikuttavat myös teosten sisällöt. Huomattavaa on, ettei teosten sanataiteellista onnistumista – informanttien sanoin ”klassikkoutta” yms. ollut huomioitu sisältöön viitattaessa. Sisältöteema hankinnoissa koski aineistossa teoksen genreä (rakkaus, jännitys) ja teoksen käsittelemiä aiheita (seksuaalissävyytteinen sisältö, väkivalta).

Poistoa käsittelevät teemat osoittivat, että kirjastoissa poistetaan aineistoa, joka ei kierrä, sekä huonokuntoista aineistoa. Poistoa koskevissa narratiivien katkelmissa käsiteltiin myös laajalti teoksen arvoa: sisällöllistä tai sanataiteellista. Yhteenvedonä näistä arvottamisesta voisi informantteja mukaillen todeta, että klassikot säilytetään kiertoa tuijottamatta, myös ”perusteokset”. Niin ikään vanhentuneet teokset kuuluivat informanttien mukaan poistojen piiriin. Kuten edellä on todettu, kaunokirjallisen aineiston vanhentuminen tulkitaan tässä opinnäytetyössä käsittelytavan vanhentumiseen, ei sisällölliseen puoleen (vrt. tietokirjallisuus).

6 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä on huomioitu erilaisia käsityksiä kirjaston tehtävästä ja kokoelmista. Elitistinen käsitys on näkynyt paitsi kirjastolaitoksen historiassa, myös tämän päivän keskustelussa. Kokoelmalähtöinen näkökulma nähdään kirjastodiskurssissa vastakohtana sille, että kirjastot tarjoaisivat ”myyvää” aineistoa ultraliberalistisella periaatteella. Narratiivien analyysin tarkastelussa tällainen kahtiajako osoittaisi ainakin implisiittisesti siihen suuntaan, että ”kiertävä kirjallisuus” on väistämättä sanataiteellisesti tai arvoltaan vähemmän merkittävää kuin ”hyllynlämmittimien” hiljainen sivistys.

Vaikka edellä on todettu etteivät kirjalliset kaanonit tunnusta enää kahtiajakoa populaarikirjallisuuden ja korkeakirjallisuuden, on huomattava, että usea puheenvuoro kiertävän kirjan ja hyllynlämmittimen debatissa rakentuu käsityksille viihteen menestyksestä ja vakavan kirjallisuuden pölyntyemisestä hyllyissä. Käsitykset, olivatpa ne uusliberalistista tai ultraliberalistista koulukuntaa myötäilevät, rakentuvat kuitenkin perusteluiltaan usein elitistiselle pohjalle. Tällaisella elitistisellä pohjavireellä argumentoinnissa tarkoitan sitä, että kommentoinnissa hyväksytään se, että kirjasto on asiakkaitaan varten ja että on vastattava kysyntään, mutta kysyntä kohdistuu kuitenkin muihin kuin sivistäviin teoksiin.

Tuntuu todella oudolta että, nyt aina vain vähenevät aineistomäärärahat käytetään kioskirjallisuuteen. Jos kirjastoilla oli joskus joku sivistystehtävä, niin nyt sen kyllä paronitar vei pakomatallaan mukanaan. Kyllä meilläkin yritetään kysyntään vastata, eikä sensuroida ihmisten lukemista, mutta Harlequin-kirjoja ei taideta Sotkamon kirjastoon ostaa (Voutilainen 2014, viitattu 24.11.2014).

Saamissani kirjoitelmissa hankintaa koskevat perustelut olivat systemaattisesti hyvin konkreettisia: hankitaan asiakasta kiinnostavaa ajankohtaista aineistoa pienet määrärahat huomioon ottaen. Kirjoitelmat eivät niinkään puuttuneet sanataiteelliseen merkittävyyteen – siihen mikä on ”hyvä” kirjallisuutta ja mikä ”huonoa”.

Opinnäytetyötäni aloittaessani koin kiinnostavaksi sen seikan, kuinka aineistoa arvotetaan hankintoja ja poistoja tehtäessä. Kuitenkin aineistoa kerättyäni ja keskustelua seurattuani, huomasin, että kirjaston tehtävä on sidoksissa kokoelmapolitiikkaan. Huomasin myös keskustelupuheenvuoroja käyttävien alan ammattilaisten pohtivan nykydiskurssissa sitä, miten hankalaa kokoelmien mittaaminen ja arvottaminen on esimerkiksi lainauslukuja seuraamalla.

Opinnäytetyöni kuluessa kirjaston tehtävä nousi keskiöön narratiivien ja kirjastoalan keskustelun myötä, tässä opinnäytetyössä on tarkasteltu vastakkaisia näkemyksiä (kokoelmalähtöinen ultraliberalistisen vastaparina, sekä kokoelmien diversiteetin ja uusliberalismin törmäyskurssi), joiden voisi katsoa vieläkin käyvän debattia alan ammattilaisten sekä kirjastonkäyttäjien puheenvuoroissa, joita tässä työssä on tarkasteltu.

Huomattavaa on, että aineistoa hankkiessani en esittänyt vielä sellaisia kysymyksiä kuten mikä on kirjaston tehtävä tai millainen on hyvä kokoelma – tästä huolimatta kirjoitelmien lähettäjä sivusivat näitä omia kokoelmatyötapojaan pohtiessaan. Jotta olisi saanut tarkempaa informaatiota esimerkiksi aineiston arvottamisesta, se olisi mahdollisesti pitänyt ottaa esille eksplisiittisenä kysymyksenä: nyt saamani aineisto sivusi kyllä sisällöllisesti arvottamista erilaisin sanakäantein, mutta sanataiteellisen merkittävyyden osuus kokoelmatyössä sekä kaanonin vahvistaminen tai mahdollinen purkaminen kirjastotyössä eivät käyneet suoraan kirjoitelmista ilmi.

Olisikin mielenkiintoista tutkia kirjastoammattilaisten käsityksiä teosten sisällöllisestä ja kulttuurisesta merkittävyydestä. Tällaisessa jatkotutkimuksessa tosin olisi huomioitava se, että alan käytännöt ovat usein eri pakkojen sanelemia verrattuna mielikuviin: jos esittää kysymyksen kirjaston tehtävästä ja merkityksestä, se ei välttämättä korreloi todellisuuden kanssa. Tässä saamassani aineistossa käsiteltiin kirjaston kokoelmatyötä käytännön kautta, määrärahojen, kysynnän ja tarjonnan teemoja esitellen, mutta implisiittisesti myös kirjaston kokoelmien sivistävä ja kaanonivaaliva tehtävä tulivat kuitenkin kirjoitelmista ilmi. Jos tahtois analysoida tarkemmin *millaista* sanataidetta kokoelmatyössä suositaan, voisi olla mahdollista, että ammattilaisten kirjoitelmista kävisi ilmi pyrkimys mahdollisimman hyvään ja korkeatasoiseen kokoelmaan mutta käytäntö sanelee kuitenkin kokoelmatyöt määrärahoihin, asiakaskunnan perusteella ja tarjonnan mukaan. Jatkotutkimuksen arvoinen kohde olisi myös aineistovalinnan ja arvottamisen tutkiminen siten, että se saisi historiallista syvyyttä: tässä opinnäytetyössä on keskitytty ajankohtaiseen kokoelmakeskusteluun.

Edellä mainittujen lisäksi olisi kiinnostavaa myös tutkia sitä, millaisia kokoelmien mittaamisen menetelmiä kirjastoammattilaiset itse pitäisivät hyödyllisinä ja asiansa ajavina. Tätä opinnäytetyötä tehtäessä on noussut keskiöön sekä kirjastoammattilaisten, että kirjastonkäyttäjien yleinen tyytymättömyys kokoelmatyön mittaamiseen.

Huomattavaa on myös se, että tähän opinnäytetyöhön valitsemistani puheenvuoroista suurin osa puolustaa kokoelmalähtöistä kirjastonäkemyä ja kirjaston sivistyksellistä tehtävää. Erityisesti tässä työssä siteeratut kirjailijat peräänkuuluttavat sivistystä takaisin kirjastojen kokoelmiin tai muistelevat menneisyyden kirjastoja sivistyksen tarjoajana. Keskeisin johtopäätös, jonka tästä opinnäytetyöstä voisi tehdä, on se, että kirjaston kokoelmatyöstä vastaavat ammattilaiset arvottavat aineistoa. Tämän kaanonin muodostumisen taustat eivät kuitenkaan kirjoitelmista käy suorasanaisesti ilmi. Johtopäätöksenä voisi myös todeta, että kirjaston käyttäjät ja kirjastoammattilaiset jakavat huolen kokoelmien mittaamisen riittämättömyydestä.

LÄHTEET

Ahvenjärvi, K. & Kirstinä, L. 2013. Kirjallisuuden opetuksen käsikirja. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ahokas, H. 2014a. Eurajoella jo 90-luvun lopulla viihdettä markettien laareista. Viitattu 3.12.2014.
<http://www.kirjastot.fi/fi/comment/14579>

Ahokas, H. 2014b. Kokoelmien laajuus ja kattavuus tärkeitä myös. Viitattu 3.12.2014.
<http://www.kirjastot.fi/fi/forum/harlekiinit-kirjastoihin-aad6d8#comment-14592>

Ahokas, H. 2014c. Kirjavuokraamoja simuloimassa. Viitattu 3.12.2014.
<http://www.kirjastot.fi/fi/forum/harlekiinit-kirjastoihin-aad6d8#comment-14585>

Harvey, D. 2008. Uusliberalismin lyhyt historia. Viitattu 23.11.2014.
<http://www.vastapaino.fi/vp/images/tekstinaytteet/978-951-768-210-7.pdf>

Helsingin Sanomat 2014. Helsingin ja Vantaan kirjastohankinnat hävisivät viidenneksen parissa vuodessa. Viitattu 8.9.2014,
<http://www.hs.fi/kulttuuri/Helsingin+ja+Vantaan+kirjastohankinnat+v%C3%A4heniv%C3%A4t+viidenneksen+parissa+vuodessa/a1399169653200>.

Hypén, K. 2009. Kirjasto 2010: Lukijat, teksti ja verkko. Helsinki: BTJ Kustannus.

Hyvärinen, M. 2006. Kerronnallinen tutkimus. Viitattu 11.9.2014.
http://www.hyvarinen.info/material/Hyvarinen-Kerronnallinen_tutkimus.pdf

Hyvärinen, M. Kertomuksen tutkimus. Viitattu 6.10.2014
<http://www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilokunta/mattikhyvarinen/index/Kerronnallinen%20tutkimus.pdf>

Hänninen, V. 2000. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Viitattu 6.10.2014.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67873/951-44-5597-5.pdf?sequence=1>

Hänninen, V. 2009. Mitä IHMEttä on narratiivinen tutkimus? Viitattu 6.10.2014.
<https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/ihme/metodifestivaali/ohjelma/perjantai/hanninen2>

Kaaro, J. 2014. Taloudesta on tullut ainoa kurkistusreikämme todellisuuteen. Viitattu 23.11.2014.
<http://www.hs.fi/tiede/a1412656569885?jako=4691cda9345a9b0ca5a9d8f48d253bac&ref=fb-share>

Koskinen, JP. 2014. 1h+kk+kirjasto. Viitattu 23.11.2014.
<http://jpkoskinen.wordpress.com/2014/09/09/1h-kk-kirjasto/>

Mehtonen, P. 2003. Mihin kirjallisuushistoria päättyy? Teoksessa Alanko, O. & Käkelä-Puumala, T. (toim.) Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 40-63.

Laaksovirta, T. 2000. Olisisiks mää vai enk mää olisis? Ammatin sisäinen mielikuva itsestään ja ammatin ulkopuolinen käsitys kirjastoista. Teoksessa Niinikangas, V. & Näätäsaari, I. (toim.) Sivistyksen paikka. Turku: Oy Enostone Ltd, 21-33.

Lintunen, M. 2012. Kirjasto voi pelastaa elämäsi. Viitattu 23.11.2014.
<http://www.myyttilukukansasta.fi/kirjasto-voi-pelastaa-elamasi/>

Luukka, T. 2014. E-kirja voi harventaa kirjastoverkkoa. Helsingin Sanomat. Viitattu 10.9.2014.
<http://www.hs.fi/kulttuuri/E-kirja+voi+harventaa+kirjastoverkkoa/a1399172132421>

Mäkinen, I. 2009. Yleinen kirjasto hyvinvointiyhteiskunnassa 1960-luvun alusta vuosituhannen vaihteeseen. Teoksessa Mäkinen, I. (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ Finland Oy, 384-463.

Niemi, J. 1975. Populaarikirjallisuus Suomessa. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Niemi, J. 1997. Suomalaisten suosikkikirjat. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Poroila, H. 2014a. Helsingin ja Vantaan kirjastohankinnat vähenivät viidenneksen parissa vuodessa. Viitattu 10.9.2014, <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1399169653200>.

Poroila, H. 2014b. Pikkusormesta käteen. Viitattu 24.11.2014.
<http://www.kirjastot.fi/fi/node/30458#comment-14674>

Poroila, H. 2014c. Enempi ei aina parempi. Viitattu 3.12.2014.
<http://www.kirjastot.fi/fi/forum/harlekiinit-kirjastoihin-aad6d8#comment-14586>

Poroila, H. 2014d. Laatuun paneutuva valinta on vaikeaa ammattityötä. Viitattu 3.12.2014.
<http://www.kirjastot.fi/fi/forum/harlekiinit-kirjastoihin-aad6d8#comment-14589>

Relander, J. 2014. Tiedot kirjastojen kuolemasta vahvasti liioiteltuja. Uusi Suomi. Viitattu 10.9.2014.
http://jukkarelander.puheenvuoro.uusisuomi.fi/168590-tiedot-kirjastojen-kuolemasta-vahvasti-liioiteltu-ja?fb_action_ids=10152230747414132&fb_action_types=og.likes&fb_source=other_multiline&action_object_map=%5B758694310828519%5D&action_type_map=%5B%22og.likes%22%5D&action_ref_map=%5B%5D

Saarti, J. 1996. Romaanit hukassa? Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Tuomi, P. 2011. Kirjojen keskellä. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Slunga, H. 2014. Kunnankirjastot, ryhtiä! Suomen kirjastoseura. Viitattu 10.9.2014.
<http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/149/kunnankirjastot-ryhtia/>

Suominen, V. 2014. Monenlaista uusliberalismin kritiikkiä? Viitattu 24.11.2014.
<http://www.kirjastot.fi/fi/node/30458#comment-14673>

Tynkkynen S. 2014. Narratiivien analyysi. Viitattu 6.10.2014.
<http://prezi.com/y3tezzjgimh1/narratiivien-analyysi/>

Uotila, P. 2011. Projektin suunnittelun narratiivinen rakentuminen. Viitattu 7.10.2014.
http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-336-3.pdf

Voutilainen, H. 2014. Harlekiinit kirjastoihin! Viitattu 24.11.2014.
<http://www.kirjastot.fi/fi/forum/harlekiinit-kirjastoihin-aad6d8#.VHOCCsscS01>